

AISTIJA

LATVIŲ LIETUVIŲ VIENYBĒS

Centro Valdybos informācijas

LATVIEŠU LIETUVIEŠU VIENĪBAS

Centrālās Valdes informācija

1. (5.) nr.

1953.m.bal.30.d.

MŪSŲ GARBĒS NARIO DR. VYDŪNO ATMINIMUI

Su Dr. Vydūno mirtim nuējo amžinybēn vienas seniausiu aiscių vienybės ideologų. Dr. Vydūnas niekuomet nebuvo apsilankęs Latvijoje ir savo veikimų laikotarpiu Tėvynėje su latviais neturėjo ryšių. Bet jis buvo užaugęs prie aiscių tautos sienos, tautos padavimų ir legendų apsuptame kraste, kur kiekviena žamės pėda yra istorinė. Nemuno vandenys iš vienos pusės atsispindi riterių pilų samanoti mūrai, o kitoje pusėje, Rambynų kalne iki pat naujųjų laikų dar liepsnojo Joninių ugnis. Tarp šių dviejų pasaulių Vydūnas yra išaugęs. Jis, jieskodamas tautos atgimimui ir jėgoms platesnių pagrindų, priėjo prie aiscių vienybės idėjos.

Aiscių vienybę Vydūnas pirmiausiai išvelgė istorijoje. Savo žymame veikale "Sieben Hundert Jahre deutsch-litauischer Beziehungen" jis tai formulavo labai paprastai ir aiškiai. Dr. Vydūnas nurodo, kad graikų tautos vienybės niekas negincija, nors graikų kiltys buvo išsklaidytos dideliuose atstumuose ir atskirtos vandenų ir kalnų. Bet aiscių kiltis svetimieji istorikai visuomet laikė atskiromis tautelėmis, nors geografiniu ir kultūriniu atžvilgiu jos buvo artimesnės negu graikų kiltys. Dr. Vydūnas pabrėžia, kad mes turime kalbėti ne apie atskiras kiltis, bet apie vieną seną aiscių tautą. Suskirstymą į tautėles yra išgalvoję priešai, norėdami skaldyti ir valdyti iki paskutiniųjų laikų. Priešai buvo budrūs ir šią Vydūno knygą konfiskavo. Latvių Lietuvių Vienybės pirmasis atstovų suvažiavimas tremtyje, 1948.m. balandžio 18.d., Dr. Vydūną isrinko garbės nariu. Del jo mirties liūdi ne tiktai lietuviai, bet ir latviai.

Mūsų biuletenio laidoje latvių kalba mes pateikėme mūsų galimybių ribose platesnį straipsnį apie Dr. Vydūno gyvenimą, darbą ir reikšmę, norėdami tuo būdu supažindinti platesnę latvių visuomenę. Mes nekartosime Vydūno biografijos lietuvių visuomenei, nes ji lietuviams yra gerai žinoma. Latvių Lietuvių Vienybė ragina tiek lietuvius, tiek latvius gerbti šį didįjį tautos darbuotoją ne tiktai žodžiais, bet atkreipti didžiausią dėmesį į jo paliktą minčių lobyną. Aistijos idėja Dr. Vydūnas semėsi iš giliųjų tradicijų saltinių. Šiandien ši idėja yra reikalinga daugiau, negu kada nors. Neškime jo ižiebtą žibintą toliau.

~††~††~††~††~††~††~

~††~

DABARTINĖ LLV VEIKLOS PADĖTIS

Tėvynėje veikė dvi lietuvių ir latvių susivienijimo draugijos: Lietuvių Latvių Vienybė Kaune ir Latvių Lietuvių Vienybė Rygoje. Pastaroji buvo įsteigta kiek anksčiau ir jos pirmininkas 20 metų buvo Jonas Rytėris. Abi draugijos veikė išvien, ruošdamos būrus kongresus, kurie iš eilės įvykdavo Kaune ar Rygoje, o vieną kartą ir Klaipėdoje. Abi draugijos turėjo ir savo skyrius, bet jų skaičius buvo nedidelis.

Šį susiartinimo darbą rėmė dar visa eilė kitų draugijų. Be to atskiri asmenys savo iniciatyva prisidėjo filologijos, istorijos, ideologijos ar literatūros srityse.

Po antrojo pasaulinio karo lietuvių ir latvių tremtinių masės atsidūrė bendrose kolonijose Vakarų Vokietijoje. Šiuo laikotarpiu susidarė galimybė LLV veiklą atnaujinti ir pritaikyti modernioms sąlygoms. Rygos organizacijos paskutiniosios valdybos nariai atsirado laisvajame pasaulyje. Jie paruošė naujus įstatus, įsteigė pirmuosius skyrius, suregistravo senuosius ir pritraukė naujų narių. Pirmasis atstovų suvažiavimas įvyko 1948 m. balandžio 18 d. Rotenburge prie Bremeno. Šis momentas laikomas abiejų organizacijų susijungimu į vieną vienetą.

Naujojoje bendroje organizacijoje tiek lietuviai, tiek latviai veikia kartu. Organizaciją buvo sutarta pavadinti "Lietuvių Lietuvių Vienybė", - tautybių alfabetine tvarka. Raštuose pirmoji vartojama lietuvių, o po jos latvių kalba, - pagal formų senumą.

Tolimesniame plane numatyta raginti panašias draugijas įsteigti estų lietuvių ir estų latvių susiartinimui. Visos šios trys draugijos sudarytų bendrą Baltijos tautų susiartinimo draugijų sąjungą.

Atstovų suvažiavime nutarta laikytis aiškios terminologijos, politiniais sumetimais paliekant žodį "aisčiai" ir žodį "baltai" paliekant visoms trimis Baltijos tautomis. Taip pat buvo priimta Vienybės emblema ir nustatyta aisių tautinė vėliava.

LLV veikla išsiplėtė Vakarų Vokietijoje: pasisekė sušaukti du lietuvių latvių kongresus, kelias konferencijas, taip pat veikė spaudos biuras. Vienybės idėja buvo iš naujo atgaivinta platesnėje visuomenėje, buvo rasta naujų veikėjų ir susibūrė tvirtas branduolys tolimesniam darbui. Taigi, šiuo laikotarpiu buvo permestas lieptas tarp abiejų draugijų veiklos Tėvynėje ir tolimesnio bendro veikimo tramtyje. Emigracijos pasėkoje LLV nariai išsisklaidė po įvairius pasaulio krastus. Buvo labai sunku sužinoti, kur kiekvienas yra atsidūręs ir palaikyti tolimesnius ryšius, nes viskas buvo neaišku ir kiekvienas buvo susirūpinęs savo asmenišku likimu. Taip pat ir CV nariai nebežinojo, kur kiekvienas pagaliau atsidūręs. Nežiūrint to, šiuo pereinamuoju laikotarpiu buvo įsteigti ir užjūryje LLV skyriai, kurių ateitis yra pastovi. CV sekretariatas yra Vokietijoje, Hannoveryje, kur yra ir PLB Vokietijos Kresto Valdybos būstinė. Penki CV nariai gyvena Amerikoje.

LLV skyriai dabar veikia šiose vietose: Bostone - pirmininkas Faustas Kirša, LLV garbės narys; Klyvlende - pirmininkas Emils Skujėnėkis, rašytojas ir LLV garbės narys; Londone/Ont. - P. Dreimaniš, latvių istorikas; Buenos Aires - pirmininkas Fricis Gaišaiš, Latvių Sąjungos Argenti-

joje pirmininkas. Bostone gyvena LLV latvių vicepirmininkas rašytojas Olgerts L i e p i ņ s. Tolimesnis planas yra steigti skyrius didžiuosiuose Amerikos kontinento centruose, Niujorke, Čikagoje, Toronte, kur yra jau pakankamas senųjų narių skaičius. Taip pat yra pasidarę aktualu skyriaus steigimas Montrealyje. Be to, naujas skyrius organizuojamas ir Vokietijoje - Dypholce.

LLV nariai kviečiami atnaujinti aktyvumą ir pranešti savo antrašus CV krastu atstovams bei rupintis naujų skyrių steigimu.

JONAS RYTERIS - LLV STEIGĖJAS RYGOJE

Šių metų balandžio 21.d. sueina 86 metai nuo Jono Ryterio gimimo dienos. Jis buvo LLV steigėjas Rygoje ir per 20 veiklos metų jos pirmininkas laisvoje Tėvyneje.

Jonas Ryteris gimė 1897.m. balandžio 21.d. Rygos apskrityje, ūkininko šeimoje. 1895.m. jis baigė Rygos politechnikos institutą su dipl. inžinieriaus laipsniu. Studijų metu jis įstojo į korporaciją "Seloniją", kuri senumo atžvilgiu buvo antroji latvių korporacijų. Kaip inžinierius jis pateko toli į Rusiją, kur dirbo prie geležinkelių tiesimo. Tą darbą dirbo net ir Sibire. Šiuo laikotarpiu jis susipažino su žinomu lietuvių visuomenės veikėju Vilėišiu, kurio sūnus vėliau buvo Lietuvos pasiuntinys Rygoje. Šio simtmečio pradžioje Ryteris Rygoje pasistatė kelis namus. Ilgesnį laiką jis buvo Rygos miesto statybos inspektorius. Latvijai nepriklausomybės laikais jis buvo 9 metus Latvijos hipotekų banko tarybos pirmininkas.

Kaip matome, Jono Ryterio darbas apėmė techninę sritį. Bet širdis jį traukė į kultūrinę ir tautinės ideologijos darbą. Jau 1921.m. jis įsteigia Latvių Lietuvių Vienybę, kuri iš viso buvo pirmoji tautų susiartinimo draugija Baltijos valstybėse. Jis vadovavo šiai organizacijai kaip pirmininkas, rašė straipsnius, laikė prakalbas, organizavo kongresus, konferencijas ir ekskursijas. Nebūdamas kalbininkas, jis ėmėsi net tokio didelio ir sunkaus darbo kaip lietuviškai latviško žodyno sudarymo. Šis didysis žodynas išleistas 1929.m. Tuo pat metu sekanciais metais jis pradėjo ruošti latviškai lietuvišką žodyną, ir šis darbas truko istisus 13 metų. Autorius mirė karo metu Kurzemėje ir žodyno manuskriptas karo aplinkybėse zuvo. Mūsų susiartinimo darbe tiek vienas, tiek antras žodynas mums būtų labai reikalingas. Tačiau pirmasis žodynas yra perdidelis, kad mūsų sąlygomis galėtume jį naujai atspausdinti, o antrojo iš viso nebeturime.

Reikia pridurti dar porą žodžių apie tas tradicijas, iš kurių J. Ryteris sėmėsi savo pasiūlas apie latvių lietuvių vienybę. Jis buvo veikėjas ir Rygos Latvių Draugijoje. Ši organizacija įsteigta praėjusiam simtmetyje, tautos atgimimo laikotarpy kaip pirmoji latvių organizacija ir todėl vadinama "Mociutė". Ji buvo tautos atgimimo tradicijų saugotoja. Latvių tautinio atgimimo laikotarpio ideologijos kertinis akmuo buvo lietuvių latvių vienybės mintis. Tuo būdu Latvių Lietuvių Vienybė Rygoje laikoma tiesiogine tautinės minties paveldėtoja.

Kaip jau minėjome, Kaune buvo įsteigta Lietuvių Latvių Vienybė. Jos pirmininkai, laikui bėgant, keitėsi. Organizacijai atžvilgiu tai buvo dvi atskiros draugijos, bet jos veikė išvien. Šių

draugijų veikimo laikotarpis Tėvynėje buvo per trumpas, kad būtų buvę galima pasiekti žymesnių rezultatų lietuvių latvių susiartinime. Bet pirmieji pamatai buvo padėti. Nenuvergdamas J. Ryteris įvairiuose susiartinimo kongresuose stengėsi atkreipti dėmesį į Baltijos tautoms gresianti bendra pavojų. Deja, šis pavojus atėjo, mums per mažai pasiruošus. Todėl visomis jėgomis Baltijos tautų susiartinimo darbas turi būti varomas tremtyje.

Jono Ryterio pastangos buvo įvertintos ir jis buvo apdovanotas aukščiausiais Lietuvos ir Latvijos ordinais. Jis mirė 1945.m. balandžio 24.d., būdamas 78 metų amžiaus, savo dvare Kuldiagos apylinkėje. Kelioms savaitėms po jo mirties praėjus, krastą užplūdo raudonasis pavojus ir sunaikino jo biblioteką ir rankraščius.

ATGAIVINAMAS LLV INFORMACIJŲ BIULETENIS

CV narių p. E. Skujeniek ir Klyvlendo skyriaus rūpesčiu užtikrintas lėšų minimumas LLV biuletenio "AISTIJA" atgaivinimui. CV biuletenį siuntinės LLV skyriams, lietuvių ir latvių spaudai, centrinėms įstaigoms ir giminingoms organizacijoms. Biuletenį numatyta išleisti vieną kartą per mėnesį dviem laidomis - lietuvių ir latvių kalbomis. Abiejų laidų turinys bus kiek skirtingas. LLV nariais, kurie norėtų biuletenį prenumeruoti, sąlygos yra tokios: Vokietijoje - už 6 numerius DM 1,-; Amerikoje - už 6 numerius paprastu pastu - 1 dol., oro pastu - 3 dol. Kituose krastuose atitinkama kaina apskaičiuojama tarptautiniais pastu kuponais. Paminėtas prenumeratos mokestis taikomas tiksliai laidai viena kalba. Pinigai siunčiami: LETTISCH LITAUISCHE UNION, SEKRETARIAT, Hannover/Stöcken, Garbsener Landstr.7., H.18., Germany.

LLV NARIO MOKESTIS

LLV nariai kviečiami dabar sutvarkyti savo nario mokesčius. Nario mokestis Vokietijoje - DM 1,- metams, jį moka tiksliai dirbantieji; Amerikoje nario mokestis - 1 dol. metams. Nariai prasmiai sumokėti nario mokesčius ir už praėjusius metus. Nariai Amerikoje moka, pradedant jų atvykimo į JAV ar Kanadą metais. Pagal 1951.m. birželio 14.d. Hamburge atstovų suvažiavimo nutarimą, nario mokesčiai pilna apimtimi mokami CV valdybai. Skyriai turi rasti lėšų kitokiais būdais vietoje. Nario mokesčiai siunčiami CV sekretariatui Hannoveryje, pagal aukščiau paminėtą antrašę. JAV gyvenantieji nariai savo nario mokesčius gali pasiųsti ir CV nariui ponui E. Skujeniekui: Mr. E. Skujeniek, 704 E. 99th St. CLEVELAND 8, Ohio.

LATVIŲ KALBININKĖ MAG. PHIL. VELTA RŪKE-DRAVIŅA paskalbė latvių mėnesiniame žurnale "Cēla Zīmes" (Kelrodžiai) 8.nr., 1951.m., labai įsidėmėtiną straipsnį "Kalbų susiartinimas Baltijoje". Šiame straipsnyje pareikšti labai apgalvoti ir konkretūs pasiūlymai kaip pamazu suartinti lietuvių ir latvių kalbas. Šis straipsnis mes paminime taip vėlai, todėl, kad per tą laiką mūsų biuletenio leidimas buvo nutrauktas. Dėl to straipsnio mes dar pasisakysime vėliau.

LEIDYKLOS "PAŠVAISTE" ŠAVININKAS p. BALYS JACIKEVIČIUS Niujorke įteikė CV jo leidyklos išleistas lietuvių muzikos plokšteles. CV reiškia jam už tai nuoširdią padėką.

=====

Antrašas: Lettisch Litauische Union, Sekretariat, Hannover/Stöcken, Garbsener Landstr.7., Germany.